

AUXILIANTE DEO!
DISSERTATIO HISTORICA

DE

PRÆSTANTIA
HISTORIÆ SACRÆ
PRÆ
PROFANA,

CUJUS

PARTEM POSTERIOREM

*Suffragio Amplissimi SENATUS Philof. in Reg. Academia
Aboënsi,*

PRÆSIDE

MAG. JOHANN E
BILMARK,

HIST. & PHIL. PRACT. PROF. REG. & ORDIN.

PRO GRADU

Publico Examini modeste submittit

ANDREAS ÖBERG,

NERICIA-SVECUS.

Horis Ante Meridiem solitis

IN AUDITORIO MAJORI D. XXVI APRILIS ANNI MDCCLXIX.

ABOÆ Typis JOH. CHRISTOPH. FRENCKELL.

Clarissimo D.no AUCTORI

Ingentis hominum non stat tenor omnibus idem :
Hos trahit hic, alios abripit alter amor.
Felix, cui studium pietatis & ardua virtus,
Et TEcum curæ sunt sacra jura Poli.
Ille ru nam orbis poterit Solemque cadentem,
Sortis & impavida cernere mente vices.
Quam calum terræ, quam præstent Sacra Profanis,
Dum TUA nos ÖBERG scripta polita docent ;
Nomina dum celebras nullum moritura per ævum,
Ipse facis Nomen morte carere TUUM.

GABRIEL TIDGREN.

EIDEM.

Historia excellit quantum Sacrata Profanæ,
Hoc Tua jam nosmet pagina docta docet.
TE labor iste decet, quem fuci nescia virtus
Ornat & ingenua cum probitate fides.
Gratulor ingenium, meritos tibi grator honores :
Quos, precor, excipiant digna brabea brevi.

l. m. que posuit
L. J. HALLMAN.

S. VIII.

Vidimus in parte priori hujus opellæ, quam augusta sit Historiæ Sacræ origo, quanta certitudine ac concinnitate exponat facta memorabilia, quæ canitiem maxime prolixam sentiunt, in quibus ab Historia Profana vel nullam vel creperam vel seductricem mutuamur lucem; quod opus eadem methodo continuare possemus, si propositi ratio talem nunc permitteret disquisitionem. Enimvero sicut pictores imitari cogimur, qui paucis lineis illam adumbrant faciem, cujus venustatem debitis coloribus se adsequi posse desperant; ita & nos generalibus quibusdam observationibus Historiæ Sacræ præstantiam præ Profana vindicabimus. Et quoniam Historia, illa vitæ magistra, pragmatica esse debet, juvat etiam ostendisse Historiam Sacram in præxi utramque facere paginam. Notum igitur est, imperia civilia, admiranda rerum humanarum anacyclofi, ex teneris primum initiis ad supremum potentia fastigium ascendere, deinde vero ab hoc gloria culmine, quod aliquamdiu tenuerunt, interdum sensum deficere, interdum vero præcipitanter ruere. Has quoque periodos homines, prudentiæ Politicæ periti, ex accurata status alicujus noticia, ex phænomenis, quæ in imperii administratione conspiciuntur, ex serie & consequentia negotiorum civilium, ex relatione ad alias gentes, aliisque causis e longinquo prævident, prævisasque prælagiunt, siue conservationem status, siue alios insignes motus concernant, quo in scientiæ genere admodum excellens POLYBIUM, qui fata reipublicæ Romanæ, tamquam fatidicus Apollo, prædixerit, inter omnes constat. At hæc cognitio ex Historiæ Profanæ monumentis hausta, quam quæso manca est & incerta, si cum lampade, quam accendit Historia S., comparetur. Quam sæpe e-

nim acutissimorum & firmissimorum ratiociniorum calculi, intervenientibus momentis adeo exiguis, ut eadem prævidere ne sagacissimum quidem ingenium humanum potuerit, turbati fuerint? Qvam multa intacta relinquere coacti sunt OEdippi etjam Politici, qui modum, quantitatem, tempus, durationem nec non instrumenta conversionis rerum publicarum cum ignarissimis ignorarunt. Contra ea autem Historia Sacra nobis sistit homines, omni fere rerum Civilium experientia destitutos, sed a Spiritu S. animatos, qui sine hæsitatione, sine argutis conjecturis, non in Musæo, sed in foro res, post longam annorum seriem immo seculorum decursum futuras, quoad omnes circumstantias tanta confidentia & adeo dextre exposuerunt, quasi jam dudum contigissent & earundem testes oculati fuissent. Lectoribus nostris in memoriam revocabimus quædam exempla, quæ fidem dictis faciant. Sic constat, quod tempore Regis HOSEÆ, hujusque filii JOTHAMI, florentissimus fuerit imperii Judaici status. Alma enim pace & simul omnium rerum, quæ non solum ad necessitatem sed & ad exquisitum luxum tam mensarum, quam adificiorum & vestituum pertinent, copia gaudebat dilectus DEi populus, quæ sibi munera jugi industria comparaverat, firmissimum denique erat imperium, tam benevolentia civium quam ingenti copiarum delectarum numero munitum; nihilo tamen minus Vates ille Divinus ESAIAS jam tum prædixit, quod populus hic ab isthoc felicitatis culmine propediem dejiceretur & rigidissimæ captivitatis squalorem perentisceret. Dictum, factum. Nemini enim nostrum ignotum, quantas calamitates sub Rege ACHASIO, qui Jothamo in imperium successit, passi sint Judæi. Dicat autem forte quispiam, ingravescentem luxum plerumque signum esse deficientis rei-
publicæ,

publicæ, adeoque non mirandum, si ESAIAS ex tali phænomeno occasum imperii Judaici prædicere potuerit. Enimvero opulentia hæc, quæ benedictioni Divinæ atque industriæ civium suos debuit natales, potentia instrumentum non impedimentum esse solet; & licet demus, quod homines fortunæ muneribus impotenter plerumque utantur, respublica tamen, hoc vitio adfecta, sensim fatiscere, non celeriter corruiere solet, sicut hominibus, voluptatum illecebris deditis, contingit. Sed si hoc prædictionis Politicæ exemplum minus forte placeat, agedum aliud illustrius & admiratione dignius in medium proferemus. Paulo post vexationem Judæorum, sub Achasio factam, SENNACHERIB, Rex Assyriorum, obsidione cinxit Hierosolymam, quæ urbs jam ad incitas prorsus redacta videbatur, destituta copiis, alimentis & omni auxilio humano, imprimis postquam hic Rex, exercitum Æthiopicum, quæi adstrictæ civitati suppetias ferret, penitus dissipaverat; nihilo tamen minus Esaias contra omnes probabilitatis regulas magna animi alacritate prædixit, quod Hierosolyma tunc non expugnaretur, quod Rex Assyriorum ipsam circumcirca non obsideret, quod ne ullum quidem jaculum in hanc civitatem mitteret, sed quod totus ejusdem exercitus, citius quam sperare fas esset, sine vi humana concideret, & quod Rex ipse ignominiosam capeseret fugam. Quam quæso isthæc præfagia ab omni expectatione ac præsumptione humana fuerunt remota! Attamen prædictioni sua constitit veritas: una enim nocte per Angelum exterminatorem universus fere exercitus Assyriacus periit, & Rex ipse, domum reversus, in æde sacra a filiis suis fuit trucidatus. Ulterius cui quæso mortalium, sibi relictorum, tanta contigit sagacitas, ut certo prædicere potuerit destructionem imperii Israëlitiæ, vel

populum Judacium post excisam Hierosolymam in captivitate Babylonicam fore abducendum, hujusque molestias per 70 admodum annos experturum. Attamen exempla horum vaticiniorum in Historia S. occurrunt luculentissima. Quid? Quod Sancti Vates expresse nominaverint egregium illum Principem, CYRUM intelligo, qui populi Judaici vincula solveret, ducentis fere annis antequam in hanc ederetur lucem, atque res ejus gestas, olim futuras, tamquam jam dudum factas, succincte exposuerint. Ita enim ESAIAS, quem 180 annis ante natum Cyrum floruisse constat: *Hæc dicit DOMINUS unctio meo Cyro, cujus apprehendi dexteram, ut subjiciam ante faciem ejus gentes, & dorsa Regum vertam & apperiam coram eo januas & portæ non claudentur: Ego ante te ibo & gloriosos terræ humiliabo, portas areas conteram, & vestes ferreos confringam. Et dabo tibi thesauros absconditos & arcana secretorum: ut scias, quia Ego Dominus, qui voco nomen tuum, DEUS Israëli. Es. XLV: 1 - 3.*

§. IX.

Causas mutationum imperiorum communiter dividunt Eruditi in *Supernaturales*, *Naturales* atque *Morales*; quo circa tamen non est reticendum, quod ad unum eundemque effectum singulæ hæ causæ, dirigente Divina Providentia, concurrere interdum soleant, ita vero ut jam hac, jam ista vel illa præ cæteris sese luculentius conspiciendam præbeat, nonnunquam autem idoneas mutationum causas ne sagacissimum quidem adsequatur ingenium humanum. In arduo hocce stadio, si antiqvissima spectemus regna, Historia S. præ Profana suam exferit præstantiam, quum non tantum res gestas Principum nobis exponat, sed abditissimos etiam cordis Heroum recessus quasi explicet, ingentia illorum molimina, vanum

num factum & nefariam ambitionem in apicem producat, veras mutationis imperiorum causas, nec non ortum & occasum horum nobis velut in tabula proponat. Ex ipsa enim constat, quod quorum mascula facinora Antiquitas impense devenerata est, ut TIGLAT-PILESER, SALMANASSAR, SENNACHERIB, NEBUCANESZAR, in manu omnipotentis DEI instrumenta tantum fuerint, quibus tam populum Israëliticum, propter secundam fortunam ferocientem, quam alias gentes, quæ iram ejus provocaverant, castigare voluit. *Ipsè illos appellat, ut loquitur ESAIAS, uno tantum oris balitu ab extremitatibus terræ, & protinus veniunt, ut jussu ipsius capessant, & mandata ejus exsequantur.* Sponte quasi sua adsunt hæc generis humani flagella, ut gloriam suam augeant, ac regionum pomœria amplificent; ignara, quod non suam, sed Summi terræ cœlique Monarchæ causam agant. Exempli loco nobis sit Nebucadnezar, Rex Babyloniorum. Hic ingentem contrahit exercitum, quem in duas dividit cohortes, quarum una contendit versus Hierosolyman, altera versus Rabbath, Metropolim Ammonitarum. In itinere incertus hæret, a cujus urbis expugnatione initium belli faceret; igitur fortes ducit, quas ita dirigit DEUS, ut Hierosolyma eisdem designata fuerit, quod ipsa destrueretur & cives in captivitatem abducerentur. Interjecto tempore idem Rex obsidione arctissima cinxit Tyrum, ad quam expeditionem rationes Politicæ ipsum determinare videbantur, ne videlicet post se urbem adeo potentem relinqueret. Enimvero Historia Sacra nos docet, quod obsidionem hujus urbis ipse DEUS decrevisset, cujus stipendia in hoc bello merebatur Nebucadnezar, HEZECH. XXVI, XXVII, XXVIII, partim ut superbix cristas Regis ITHOBALIS, qui sibi ipsi omnia tribuit, deprimeret, partim etjam, ut puni-

ret Tyrios, qui divitiis circumfluentes, horrenda quavis vitia, quæ turbidis ipsorum convenerunt adfectibus, sibi permiserunt, atque Hierosolymam, opulentia ac potentia æmulam, opprimere studuerunt. *Idcirco*, inquit Dominus, *Ecce ego adducam ad Tyrum Nebucadnezar*. His confectis, ut DEUS remuneraretur Regem Babyloniorum ob collocatam operam in expugnanda Tyro (ita enim DEUS ipse loquitur), ipsi distribuit fertiles Ægypti regiones, tamquam sepalsiaria castra, & ingentes hujus divitias, ut belli præmia, Hez. XXIX: 18, 20, quam cladem Ægypto sub imperio Regis AMASIS contigisse novimus. Hactenus Nebucadnezar manum ductentis DEI sequebatur, quare etiam omnia conamina ipsi prospere cesserunt; verum post tantas res gestas sibi ipsi omnia tribuere cœpit; quare in Cœlo constitutum fuit tribunal, ad quod citatur Nebucadnezar, qui jactare non dubitaverat, *quod hæc magna esset Babylonia, quam ipse sibi sedem imperii constituerat, & in sententia vigilum, sicut scribit DANIEL IV. 14. decretum fuit, ut rebellis hic DEI civis ob insolentiam puniretur. Vix etiam ipse fastuosa emisisset verba, quam audita sit vox: Dictum sit tibi, Rex Nebucadnezar, quod auferetur regnum tuum & alii dabitur, ut agnoscas supremam DEI potentiam, qui dat & aufert regna.* Quod mox factum: nam usu rationis privatus & horrendam sævitiam in suos exercens Nebucadnezar, de gradu imperii dejectus, in sylvis cum ferocibus brutis miserimam transigere vitam coactus fuit. Hoc Vigilum Tribunal semper subsistens, idem tulit judicium de celebribus Gentilium Heroibus, dum dependentia gyrum egredi voluerunt, & se ipsos idola sua constituerunt. Enimvero in harum causarum investigatione oculus humanus plerumque cœcutit, dum non adest sanctus Oedipus, qui talia edisserat. Et si quasdam

tationis causas subinde detegimus, plerumque tamen, non prælucente Historia S., in cortice probabilitatis subsistimus, nec in nucleum veritatis penetramus.

§. X.

Si totum Philosophiæ campum percurramus, vix locum inveniemus, in quo sinceriori animi voluptate otium possimus, quam in consideratione admirandæ Providentiæ Divinæ. Quamvis autem nulla fere sit Historia pars, facta fatæque hominum exponens, in qua Providentiæ Divinæ vestigia non animadvertimus, attamen Historia Sacra, utpote quæ suam lucem a lumine Patre mutuatur, providam curam, quam DEUS suorum liberorum agit, exserto quasi digito monstrat. Quantumvis enim cæci fuerunt Gentiles, agnoverunt tamen, qui ceteris perspicacioris fuerunt ingenii, quod res majoris momenti sine Numine Divino non evenirent. At Historia S. ostendit, quod DEUS præsideat operibus nostris, & eadem dirigat ad beneplacitum sapientiæ suæ: quod ipse excitet populum antea ignobilem, & felicibus passibus ad honoris culmen ipsum deducat: quod Dominus hic exercituum copiis Principum collectis, modo alicritatem & vigorem, quorum se vix capaces crediderant, Largiatur, modo autem ferocissimis cordibus manum suam subtrahat; quo facto velut flaccida hærent, consilii expertia & nihil non metuentia: quod ipse propositum finem adsequatur mediis, quæ ipsi penitus adversari videntur, sicut Historia Patriarchæ JOSEPHI adfatim docet; interdum autem media videatur esse tantum effectus casuum fortuitorum, quamvis eadem jam e longinquo & paraverit & disposuerit infinita DEi Sapiencia, seu Historia DAVIDIS inde a vita ejus Pastoritia usque dum pedem in sceptrum commutaret, abunde comprobatur, ut sexcenta alia reticeamus exempla.

§. XI.

Uterius licet quævis Historia veri nominis ad privata vitæ institutionem conducatur, quippe quæ exempla virtutum ad imitandum nec non vitiorum imagines ad deterrendum proponat, inconstantiamque rerum humanarum ob oculos statuatur; præ ceteris tamen Historia S. aptissima vitæ innocentis incitamenta nobis dilucide monstrat. Ad hæc enim referimus sufficientem attributorum Divinorum cognitionem: Scientiam eorum, quæ Deus ab illis exigit, quos suis dignatur beneficiis: quanta hominis sit præstantia live animam sive corpus spectemus, quomodo denique tranquilla paretur conscientia, quæ temporalis felicitatis haud exiguam partem absolvit, & promissidem æternæ nobis propinat. Non equidem ignoramus, quod per gani Historici scriptis suis varia subinde interferuerint, quæ ad cultum Divinum pertinent; attamen quum ipsi sibi persuaderent, quod summa beatitudo in eo consisteret, si quisque, quodcumque vellet, obtinere ac facere posset, Diis quoque suis multa flagitia, quæ non sine gravi censura a cordatis tolerarentur hominibus, audacter tribuerunt; quare etiam Theognosia eorum tot scæteris navis, ut vitiis etiam scædislimis non raro obstetricetur. Contra ea autem Historia S. quam clara perfectionum Divinarum specula nobis contemplanda sistit? Monstrat enim, quod Deus unus tantum sit: declarat Ejus omnipotentiam in creatione, conservatione ac gubernatione hujus universi maxime conspicuam: Ejus bonitatem, quæ ad ingrata etiam terræ pondera sese extendit: Ejus æquanimitatem in irrogandis pœnis, sed simul Ejus justitiam, qua ingravescente, nihil illius rigorem imminuere potest. Sunt tamen pœnæ Divinæ delictis hominum proportionales. Univer-
sa terra peccatis hominum antidiluvianorum fuit infecta;
tota

tota quoque tellus diluvii aquis fuit submersa. Civitates infelices, Sodoma &c. &c. impuro flagrant libidinis actu, quare etiam, quum resipiscere nollent, incendio sunt consumptæ. Adulterium & homicidium Regis DAVIDIS, incestu & propriorum liberorum cæde fuerunt vincata: ex quibus constat veritas canonis: *quod quis peccat, eodem & ipse punitur*. Hæc quoque Historia augustam hominis originem, præsertim quoad animam ostendit, & quam a dignitate ejus remotum sit, se vitii polluere. Præterea equod datur vitæ genus, in quo homines ex Historia S. colligere non possunt, tum quid officii rationes postulent, tum quomodo ingruentibus adversitatum nebulis ac persecutionum procellis se in demandato munere gerere debeant. Quanta denique sit conscientiæ expurgatiæ vis, vel suo comprobant exemplo fratres Patriarchæ JOSEPHI, qui in angustiis constituti, sibi omnia imputarunt, ingemiscetes: *Merito hæc omnia patimur, quoniam afflictionibus fratris nostri nihil movebamur*, Gen. XLII. 21.

§. XII.

In eo etiam elucet Historiæ Sacræ præstantia præ Profana, quod ex illa discamus, justum rebus humanis statuere pretium, nec magnificis decipiamur actionum præstigiis. Gentiles enim, quum animadverterent, quempiam majores res gessisse, quam quas adsequi communis mortalium conditio posset, mox in tantam admirationem vertebantur, ut sibi aliisque persuaderent, Divini quid ingentibus hisce ausibus subesse. Hinc in scriptis veterum creberrima fit mentio apotheseon, quo superstitionis rita sæpe illos coluerunt, qui si cuncta probe pensitemus, monstra potius generis humani, quam ejusdem deliciæ fuerunt. Tolerari hi errores quodanmodo

possunt in Gentilibus, qui ultra corruptæ rationis sphaeram suis paralogismis non sunt progressi, sed quid de Christianis est dicendum, qui exempla virtutum aliis proposituri, volupe sibi ducunt, paganos potius in scenam producere, quam sanctos DEi viros imitandos sistere. Quare iterum iterumque iacrepant: Quam Religiosus & sua sorte contentus est Turca! Quam humani Chineses! Quam justii Caraibes, quamvis hostes suos comedant! Quam acutus Bramines! Quam devoti Drewires & Jauges! Quanta sui abnegatio apud Soufes, sectam quandam in Persia! Sed hi fere sunt, qui tenebrionum more crepera magis, quam plena delectantur luce. Quod si hæc acroamata eum in finem proferrent, ut cum Hugone Grotio, Gentilium Philosophorum sententias saepe adferente, dicere possent: *Non ita se iis uti, ut illas sequi satis esse Christianis arbitrarentur, sed ut erubescant Christiani, si minus præstent*; excusationem forte mererentur, nisi ex ipsorum moliminibus abunde constaret, quod cum dispendio Christianismi facinora gentilium coloribus undique conquisitis præter fas & meritum incrustentur; quod certe non factum, si isthoc Ardelionum genus justum rebus pretium statuisset. Contra ea autem Historia S. pluribus in locis nos tam sententiis quam exemplis docet, quod ea, quæ excelsa & magnifica judicent homines, in conspectu DEi, abditißimas quoque cordis plicas scrutantis, vilia admodum sint, & quod probitas, clementia & beneficentia, aliæque his similes virtutes sint illæ, quibus DEus præcipue delectetur. Bene igitur Rollinus in præfatione Historiæ antiquæ: *Le Saint-Esprit représente ces conquérans si vantés dans l' Antiquité sous les symboles de Monstres nés de l' agitation de mer, du trouble, de la confusion, du choc des vagues, & sous l' image des Bêtes cruelles & féroces*

féroces, qui répandent par tout la terreur & la desolation, & qui ne se nourrissent, que de meurtres & de carnage; Ours, Lions, Tigres, Leopards. Quel tableau! Quelle peinture! Et nonnullis interjectis: L' Histoire nous fait souvenir, que depuis le commencement du Monde Dieu accorde à ses ennemis toutes ces qualités brillantes que le siècle estime & dont il fait beaucoup de bruit; au lieu qu'il les refuse souvent à ses plus fideles serviteurs, à qui il donne des choses d'une autre importance & d'un autre prix, mais que le monde ne connoit & ne desire point. Præterea dum Sacræ Pandectæ graviter pronuntiant, quod quicquid ex fide non proficiscitur, peccatum sit; satis apparet, quam lucida illa atmosphæra, quæ stupendas quorundam Heroum res gestas cingit, evanescat, dum per revelationis telescopium hæc conspiciuntur, & quæ immensæ videbantur vix puncti vicem sustineant; quare etiam B. AUGUSTINUS bona gentilium opera ad splendia tantum peccata retulit.

§. XIII.

Hactenus qualemcunque comparationem inter Historiam Sacram & Profanam instituimus, quod si autem longius progrediamur, & argumenta majoris momenti excutiamus; satis deprehendimus, quod ubi hæc eclipsin patitur, illa pleno coruscat jubare. Quum igitur DEUS sit benignissimus, proindeque gratia ejus, qua homines ad salutem vocat, sese ad omnes extendat, inter veræ Religionis criteria merito referimus Ejus antiquitatem & perfectionem, adeo ut defectum, quem sola Religione Naturali gaudentes experiuntur, suppleat. Enimvero si gentilium scripta evolvamur, obiter tantum ea pertractant, quæ ad Theognosiam pertinent, & commenta quævis insipidis quibuslibet aliis augent commentis,

nec non de argumentis gravissimis plerumque a deo dubitanter differunt, ut sibi ipsis parum omnino consentent. At quam plena majestatis luce in arduo hocce campo sese conspiciendam præbet Historia S., quæ hominès ad intimam cum DEO cognitionem deducit. Hæc nos instruit de felici illo statu, in quo conditi fuerunt Protoplasti, cujus fama etiam ad Gentiles pervenit, quare saculum aureum prolixè celebrarunt, sed cujus præstantiam, quæ ipsorum fuit animi levitas, non tam in perfectionibus animæ, quam in fruitione bonorum temporalium constituerunt. Historia vero S. sola nos docet, quomodo peccatum & mala quævis in hunc mundum pervenerint, & quod ipsa jure meritoque imputentur hominibus, etiam illis, qui ne causam quidem eorum indagare potuerunt. Monstrat insuper Historia Sacra seriem patetactionum Divinarum, atque admirandam veræ Religionis ad omnes gentes propagationem, ut ἀναπυλόμενοι coram DEO, justissimo iudice, essent. Imprimis autem docet, quomodo verbum DEI revelatum, illa Pacis aternæ oliva, astantibus cataclysmi universalis fluctibus non fuerit submersum: quomodo idem deinceps conservatum fuerit a populo, quem in peculium elegerat DEUS, cujus præcepta in eo versabatur cura, ut illud integrum ad feros transmitteret nepotes. Hinc progrediendo, ulterius monstrat Historia Sacra, quam varia fuerit Ecclesiæ facies, modo ferme succumbentis, modo inter adversitatum moles, instar pressæ Palmæ, emergentis, modo emigrantis: quomodo ipsa collecta, defensa atque inter gravissimas imperiorum ruinas conservata: quam vana denique fuerint ferocissimorum Principum molimina, qui manipulum dilectorum DEO hominum excindere summopere studuerunt. Tandem Historia S. nos plenarie convincit de argumentis gravissimis, quorum indolem vix suboderati

odorati sunt acutissimi Gentium Philosophi, ex. gr. de Angelorum, existentia horumque officii in ministrandis & servandis hominibus: de immortalitate animæ, de extremo judicio, de vita post hanc arumnosam alia, in qua summus rerum Arbitrator unicuique mortalium pro merito retribuet, aliisque ejusdem tenoris. Quo circa non erit reticendum, quod de VOLTAIRE aliique, quibus Revelatio fides in oculis est, graviter taxent Historiam Sacram, a MOSE consignatam, quod cum in ipsa sapius fiat mentio bonorum temporalium, ad quorum fructum in Palæstina pervenirent, DEUS tamen nullibi in eisdem spe melioris post hanc futuræ vitæ populum suum ad sectandam virtutem excitet. Enimvero quum exemplum Patriarchæ ENOCHI, qui vivus in cælos fuit sublatus, nemini Israëlitarum esset ignotum, quum etiam cultus Leviticus eo fuerit totus directus, ut populo huic in memoriam reuocaret, venturum alioquando mundi Salvatorem, peccata hominum expiaturum, atque ita introitum in Regnum cælorum illis paraturum, satis apparet, quod Israëlita convicti fuerint de futura piorum beatitudine, adeoque novis heic non opus fuerit præceptis de dogmate evidenter cognito. Si plura desideres, pervolvias Novi fœderis pandectas, quæ hanc doctrinam extra omnem dubitationis aleam ponunt.

§. XIV.

Denique sicut Christus est quasi nucleus Revelationis, nobis Divinitus concessæ; ita quoque ex Historia Sacra discimus, quod DEUS in gubernando genere humano finem longe nobiliorem, quam quem humana acies sibi relicta adsequitur, sibi propositum habuerit, & quomodo facta atque momenta jam e longinquo ita disposuerit, ut quum plenitudo illa temporis, quo in forma humana appareret Messias, venisset, singuli ex collatione eventuum cum illustribus prædictionibus, a Prophetis ante multa sæcula factis,

etis, colligere possent, hunc verum esse mundi Salvatorem, nec alium præterea esse expectandum. Quo circa unicam tantum observationem notatu dignissimam in medium attulisse juvabit. Quamvis Prophetæ ab ætate Salvatoris nostri longissime fuerint remoti, quamvis Messiam per imagines solummodo cognovissent, & proinde fidei tantum oculis ipsum intuerentur, nihilo tamen minus prædictiones illorum sunt adeo evidentes & quoad præcipua momenta adeo succinctæ, ut fides nostra in re gravissimi momenti alias vacillatura, hinc valde confirmetur. Determinant enim locum, quo nasceretur, virginem immaculatam, quæ ipsum pareret, quæ tum præcise imperii Judaici facies, tum etiam speciales circumstantias mortis ac resurrectionis Christi, & quidem eadem ferme exactitudine, qua Evangelistæ, qui actionum Christi testes oculati fuerunt, Historiam Salvatoris nostri exposuerunt. Ex Historia etiam Sacra novi fœderis discimus, quid cultus Leviticus portenderit tum quicquid ad salutem æternam obtinendam scitu sit necessarium ex illa haurimus, tum etiam quod Christus potentiam Diaboli, hostis generi humano infestissimi, confregerit.

Quid? quod a tempore nativitatis Christi apud Judæos nulli existerint Prophetæ; nullæ a Deo consolationes factæ, nulla dona extraordinaria, nulla tribum cognitio. Nempe quia Prophetiæ, quæ Messiam præcipue spectabant, impletæ erant, & quia natus ille, cujus causa Genealogias certas esse oportebat.

Enimvero quum Historiæ Sacræ præstantiam ulterius persequi prohibeat tum festinatio tum facultatum nostrarum ratio, in Tui consideratione O! Mitissime SALVATOR, qui omnium actionum nostrarum Αρχὴ Ὡ, Principium & finis es, subissimus. Tibi soli vivere, Tibi mori volumus. Humana enim hæc, quæ tantopere jactat Historia Profana, quid sunt nisi jactationes & fluctus, in quibus nihil firmum est, nisi ad anchoram veræ Pietatis alligetur, quæ magis corde, quam ore factisque magis exerceri debet quam verbis; donec, emenso vitæ hujus curriculo, ad illam beatitudinem perveniamus, in qua sine ullis temporum spatii Cœlestem Tibi Pæana canamus, & æternum celebremus

Nominis Tui

GLORIAM.